

D. D.
TENTAMEN PHILOSOPHICUM
DE
**GENUINO JURIS
NATURALIS
PRINCIPIO,**
QUOD,

*COMMUNI SUFFRAGIO AMPLISS. FACULT. PHILOSOPH.
IN REG. AD AURAM ACADEMIA,*

PRÆSIDE,
VIRO, MAXIME REVERENDO atque AMPLISSIMO

**D^N. JACOB O
GADOLIN,**

SCIENT. NAT. PROFESS. REG. & ORD.
ECCLESIAE FENNICAÆ ABOËNS. PASTORE,
REG. ACAD. SCIENT. SVEC. MEMBRO,
PUBLICÆ CENSURÆ SUBMITTIT

ANDREAS GUDSEUS,
NYLANDUS.

IN AUDITORIO SUPERIORI.
DIE XXX. MAJI, AN. MDCCLIV.

H. A. M. S.

ABOÆ, Impressit Direct. & Typogr. Reg. Mag. Duc. Finland
JACOB MERCKELL,

THE NEW YORK OBSERVER

GENUINE TURK NATURALIS PRINCIPLES

OF THE
LAW OF THE
LAND OF THE
TURKS
AND THE
MOUNTAIN OF THE
TURKS

DE LA GORO GADOLIN

EXTRACT FROM THE
LAW OF THE
LAND OF THE
TURKS
AND THE
MOUNTAIN OF THE
TURKS

ANDREAS GADOLIN
OF THE
LAW OF THE
LAND OF THE
TURKS
AND THE
MOUNTAIN OF THE
TURKS

ALSO, THE
LAW OF THE
LAND OF THE
TURKS
AND THE
MOUNTAIN OF THE
TURKS

S:æ C:reæ Muscovitarum Majestatis

MAGNÆ FIDEI VIRO,

Maxime reverendo atque Amplissimo,

**D_N. M_{AG}. FABIANO N.
GUDSEO,**

Ministerii Ecclesiastici, per Diœcesin Fridericihafnicam
Rutenorum, *Præsuli* reverendissimo, ecclesiæ Weckelaxensis *Archipræposito* vigilantissimo, Consistorii Ecclesiastici *Præsidi* adcuratissimo.

PARENTI OPTIMO,

Filiali observantia æternum suspiciendo, colendo.

CUm jam illuxerit dies, qua tirocinium quoddam deponere mihi contingit: officii mei simul esse duco, ut illud, animo, quo deset gratissimo, suo adscribam auctori. Te namque, Parens optime, neminemque alium post Deum, eum agnosco, qui me litteris non solum ab incunabulis initiasti; verum etiam animum mihi ad progressus earundem capiendos addidisti, & multiplicatis in dies singulos beneficiis, constantis Tuæ indulgentiæ spem mihi certissimam fecisti. Quibus animi vere paterni documentis remunerandis

randis, quia meae non respondent vires; hasce fructuum primitias, quae ad Te, Parens exoptatissime, sponte quasi redibunt, pro signo animi grati velis recipere. De cetero suspiris pro Tua incolumitate ad Numen clementissimum fundendis nunquam deero. Ut Tua jam ingravescens aetas, gaudio felicitatis Tuorum perfusa, quasi revirescat & in annos prorogetur nestoreos! Utque Tui omnes Te refugium tutoremque certissimum vicissim sibi gratulentur! Ut denique sera sit dies, qua ecclesia & omnes boni tantæ columnæ lugeant discessum!

PATRIS EXOPTATISSIMI

Filius obedientissimus;
ANDR. GUDSEUS.

Præstantissimo atque Eruditissimo Domino
ANDRÆ GUDSEO,

*Auctori Dissertationis hujus egregiæ, de genuino Ju-
ris Naturalis principio, solertissimo,
Amico singulari.*

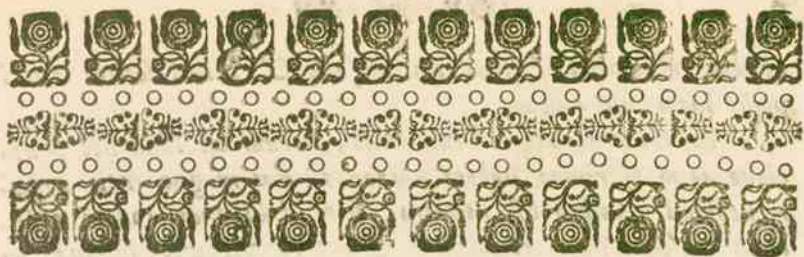
Quem præstet usum, & quanti proinde sit æstiman-
da solida ac exquisita in disciplinis variis, iis im-
primis, quæ non in otiosa quadam subsistunt contempla-
tione, verum fructum aliquem in vita humana & ci-
vili pariunt, cognitio, nemo est, qui non perspiciat.
Quemadmodum vero principia quedam certa & evi-
dencia, quibus reliqua dogmata superstrui ac inniti de-
bent, omnes exposcunt scientiæ; ita hæc in Philoso-
phia Morali eo magis sunt necessaria, quo gravius
damnum eos, qui hic committuntur, excipit errores.
Tu, Amice exploratissime, cuncta hæc æqua & justa ju-
dicii ponderasti lance, dum specimen editurus Acade-
micum, nobilissimam hanc præ aliis elegisti materiem;
grates idcirco Tibi debemus omnes, quod ipsam tanto
ingenii acumine & tanta accuratione pertractaveris,
ut vel inde colligere liceat, quantos in variis erudi-
tionis partibus feceris progressus.

*Sancta, quæ nos dudum intercessit amicitia, ut in
vera Tua virtute, genuino illo non fucata amitie prin-
cipio*

arripio, fundata est, ita non potuit non mihi esse jucundissima. Hinc letus jam banc arripio occasionem, Tibi publice gratulandi eximias animi dotes, singulares in scientiis progressus & honores eorum præmia. Voveo insuper, velit Summus rerum Arbiter atque Statutor honestis Tuis conatibus semper adesse, ut publicis commodis inservire, fructusque laboris improbi & assidui, quos boni omnes Tibi optant ac adprecantur, adsequi possis uberrimos. Vale!

Tuus ex asse,
GAB. KROGIUS.

PRÆFA.

PRÆFATIO.

*A*rios, cum antiquioris, tum recentioris, ævi Moralistas, varia Juris Naturalis adstruxisse principia, cuilibet, qui saltem limina adierit Philosophiæ Moralis, notum est. Horum nonnulli eum sequuti sunt demonstrandi ordinem, quem Socialitas colenda, in qua fundamentalem Juris Naturalis legem sitam esse neque inconcinne neque dubitanter adfirmarunt, sua velut sponte ipsis subministravit. Alii in alterum abeunt extremum, videlicet solitati potius, quam societati omnia tribuenda esse existimantes. Hi nimirum sui ipsius perfectionem fundamenti loco substernentes ad officia Deo & aliis præstanda, demum per ratiosiniorum ambages deveniunt.

Prius quod adinet, quatenus sine cultu socialitatis nulla obtineri potest felicitas civilis; fatemur omnino verum esse principium illud. Attamen nostro qualicumque iudicio, quod imbecille admodum esse ultro largimur, subordinatum potius hocce principium esse videtur, id quod etiam in sequentibus pro virili erimus demonstraturi. Videlicet, quia ex cultu socialitatis, officia erga Deum eodem, quo cetera, tenore baud profluunt; dubium hinc nobis enatum est illud,

A

utrum

utrum principii, saltem universalis & primi locum tueri possit idem hic cultus.

Posterius vero quod concernit, notum est illud hoc praecipue aevo plurimos habere patronos, qui magno satis argumentorum numero & pandere, pro stabiliendo eodem principio mascole pugnare solent. Quae eo vergunt singula, ut perfectio propria rationem in se contineat officiorum, non solum erga nosmet ipsos, sed etiam erga Deum & alios. Hoc est, si mentem eorum distinctius evolvimus: nos eam imprimis ob causam debere honorare Deum, cultuque prosequi religioso, nec non officia praestare aliis, quod perfectio nostra eo ipso optime promoveatur. Quae argumenta, quum nimiam arguere & introducere phisautiam nonnullis videantur: silentio eadem transeuntibus nobis, illorum potius vestigiis insistendum est, qui mediam respectu horum extremorum eamque procul dubio tutiorem viam ingressi censebuntur. Itaque ut eo simus feliciores in ejusmodi eruendo principio, ex quo omnes nostrae actiones liberae, legi adtemperandae, sive officia immediate vel directe queant demonstrari; originem genuini principii prius expiscari adgredimur. Quam in gloria Dei manifestanda consistere ipso opere conabimur demonstrare. In antecessum autem notamus, quod licet ubique subintellectum, semel tamen monitum sufficiat; esse nos longissime remotos a temerario illo fastu, quo turgidi nonnulli haud verentur adeo audacter pronunciare de operibus finibusque supremi numinis, quasi in creando atque gubernando hoc universo eidem a consiliis fuissent, aut quasi tantis rebus gerendis neque ipsimet, saltim quod scientiam adtinet, impares essent. Est enim animo nostro probe infixum; nos non nisi pro situ corporis nostri organici hac universum
 pabis

nobis repræsentare posse. Itaque, cum pusilla admodum res sit hominis corpus, si cum toto orbe habitabili comparetur: hic porro orbis valde exiguus censendus sit, si conferatur cum vasto systemate planetario: Et hoc denique systema planetarium pro minuta re haberi debeat, si aestimanda sit ejus proportio ad mundum integrum, cujus vastissimos limites non tam definire, quam potius admirari solent Astronomi; vel hinc evidentissime patescit, temerarium omnino esse illorum ausum; qui summi numinis sapientiam, nec non fines divinos in producendo Et terminando universo mundo, sui ingenio modulo demetiri haud verecundantur. Igitur, quoties, Benevole Lector, mirabilia DEI in sequentibus commemorata occurrunt, toties, quo par est officio, Te rogatum volumus, digneris conatus hosce innocuos mitiori perstringere censura, neque alium nobis sensum affingere, quam qui, salvis perfectionibus divinis, quas nobis incomprehensibiles esse reverenter fatemur, intra sphaeram suam manentibus rerum divinarum piis scrutatoribus evolvendus atque explicandus est.

§. I.

Series & complexus omnium entium finitorum, simultaneorum & successivorum, inter se connexorum, Mundi nomine venit. Si hanc mundi notionem paulo distinctius evolvere volumus; deprehendimus eam ita esse comparatam, ut, salva sua possibilitate, ideam existentiae suæ excludat. Unde prono fuit alveo, existentiam illi non necessario, sed contingenter competere: posse mundum existere & non existere, & esse hujus vel illius se-

rei &c. Conficitur etiam hinc porro, mundum esse contingentem, & rationem existentiae suae, non in se ipso, sed in alio ente a se diverso, habere. Ens vero, quod a mundo diversum erit, & simul rationem in se continebit mundi existentiae, aut erit necessarium, aut ex contingentium numero, per principium exclusi medii. Si ponamus prius, habemus, quod intendimus. Si posterius, in absurdum delabimur. Ens autem illud necessarium, quod rationem in se jam continebit mundi existentiae, quia enti contingenti contradictorie opponitur, oppositam habebit rationem. Hinc existentia entis contingentis, quia contingens est, esse aut abesse poterit. Existentia vero entis necessarii, quia necessaria est, pro attributo reputanda. Porro, quodcunque aliter atque aliter esse potest, est mutabile. Quodcunque vero mutabile est, non habet omnia simul, quae haberi possunt, sed successive. Quodcunque rursus non habet omnia simul, quae haberi possunt, defectus habeat ulterioris realitatis, sive limitatum sit, necesse est. Est denique finitum. Existentia autem necessarii, quia contingens non est, est infinita.

§. II.

EXistentia hæc infinita est attributum. Cum vero attributum aliquod infinitum ponendum est, demum posita essentia infinita, ex cuius essentiae natura sequitur attributum infinitum; facile exinde patet, essentiam entis necessarii esse infinitam. Po-
fita

sita vero essentia, ponitur ens, ergo ens necessarium est infinitum. Colligitur adeoque ex antecedentibus, quod ens infinitum, quod Dei nomine veneramur, hujus mundi sit Auctor.

§. III.

EX hac detecta Conditoris essentia, tam, quæ ipso digna sunt, quam, quæ ad nostrum plurimum faciunt institutum, facile possunt erui. Nempe, cum Deum hujus universi Conditorem agnoscimus; duo omnino evidentiae gratia observentur, necesse est. I:o quod per essentiam Deus omnes cum omnitudine possideat perfectiones. II:o quod Deus, dum extra se agit, per easdem, sive iis convenienter agat.

Finem definimus per id, quod agens per actionem suam cupit obtinere. Sapientiam vero per scientiam fini naturæ suæ convenienti subordinandi media optima.

In aprico idcirco est Deum I:o gaudere sapientia, eaque summa; quæ est scientia summa fini naturæ suæ convenientissimo subordinandi media convenientissima. II:o quoque evidens est, Deum in creatione hujus universi illam accuratissime observasse. Cum vero Deus mundum hunc adspectabilem in theatrum existentiae, secundum sapientiam, qua pollet, summam produxerit; prono fuit alveo, finem creationis hujus universi dari optimum.

§. IV.

Finis, quo Deus ceu motivo ductus mundum creavit,

avit, non potest esse I:o ipse mundus; quippe, dum quæstio est, quisnam fuerit finis hujus conditi universi, sensus est, quodnam fuerit illud, quod per creatum mundum obtinere cupierit Conditor. Quod, cum ita sit; mundus, ceu medium considerandus est. Ex dictis porro patescit, finem illum, nec in aliqua mundi parte inveniri Quia, quod de toto mundo generaliter negatum est, ad idem de parte specialiter negandum, valet argumentatio. Nec II:o in Deo est perquirendus. Nam ne concipi quidem potest aliquid, quo ille indigeat. Quippe qui, eo ipso, quod omnes ab aeterno possidet perfectiones, sibi est sufficientissimus. Quum autem, quicquid ex certo genere est optimum, Deus ex eodem genere maxime velit; ergo, quodcunque ex finium genere est optimum, id Deus ex eodem genere vult maxime.

§. V.

Complexus omnium perfectionum divinarum in se dicitur gloria Dei absoluta. Quatenus vero perfectiones illæ entibus rationalibus cognitæ redduntur, & ab iis agnoscuntur, gloria inde oritur Dei relativa, sive ejusdem manifestatio. Verum, quicumque finis ad ipsum Deum, utpote summum bonum refertur, is omnino reliquis possibilibus palmam præripit. Sed manifestatio perfectionum divinarum ad ipsum Deum refertur; sequitur ergo, quod illa sit finis creationis hujus Universi optimus.

§. VI.

§. VI.

Quia igitur novimus mundum hunc adſpectabilem conſtitui entibus tam ſimplicibus, quam compoſitis. Utraque hæc entium genera eundem neceſſario habent finem, ac ipſe mundus, in ſuo complexu ſpectatus. Hinc per ſe quoque pateſcit, ipſa utraque entium genera ad unum eundemque finem obtinendum mediorum loco a Creatore eſſe præordinata. Quocirca probe notandum, quod diverſimode tamen ſuo in hoc puncto fungantur officio. Simplicia nimirum, ſive ſpiritus, qui habent facultatem intelligendi & volendi, ſunt media quibus, & per quæ ſimul: compoſita rursus & ſimplicia, quæ ſaltim habent facultatem ſibi aliquid conſulæ repræſentandi, & adpetendi, ſunt media per quæ tantum perfectiones divinæ manifeſtantur. Vel ut alii ſuam hac in re mentem exprimere ſolent. Illi ſunt, qui ſubjective; hæc ſunt, quæ objective gloriam manifeſtant divinam.

§. VII.

Diximus modo §. 6. generaliter, ad obtinendum finem ultimum requiri entia rationalia. Sequitur jam ut plenius rationem naturæ illorum ex idea juſtitie divinæ remunerativæ illuſtrems. Bonum in ſe, ſive abſolute tale, eſt, quod habet perfectionem. Bonum relativum, quod ad alterius perfectionem ita conducit, ut vel nova ſpecies, vel ſaltim gradus realitatis accedat.

Deus vult manifeſtationem omnium perfectionum

num suarum, seu finem creationis optimum. Ergo etiam justitiæ suæ remunerativæ cognitionem. Hæc, quia est promittitudo ob benefacta bona conferendi, supponit facta & quidem bona. Factum in genere, sine vi agendi præordinata in ente aliquo, poni non potest. Facta iterum in specie sunt, vel necessaria vel libera. Illa sunt, quæ immediate ex vi essentiæ, ut sensationes animæ internæ & externæ; hæc sunt, quæ ab intelligente & simul libere volente, eliciuntur. Supponit inquam justitia Dei remunerativa facta & quidem bona. Non tamen necessaria. Quia dependent immediate a vi essentiæ. Quæ vis rursus a Dei libertate provenit. Quamobrem etiam, non creaturæ, sed Dei potius facta, mediata tamen, sive ordinata, censenda sunt. Remotis itaque per rationes modo adductas, factis bonis necessariis: relinquitur, ut hic intelligamus sola facta bona eaque libera, h. e. per dispensationis voluntatis humanæ variabilia.

Libertas, quæ consistit in facultate ex pluribus bonis eligendi optimum, requirit I:º contingentiam ipsius actionis activitatis, vel, si mavis, contingentiam contradictionis & contrarietatis. II:º Plura, eaque contingentia, ex quibus optimum est eligendum. III:º repræsentationem plurium illorum contingentium & quidem distinctam. IV:º spontaneitatem, quæ est facultas se ipsum per vim internam ad actionem determinandi. Ex evoluta hac libertatis idea elucet, tertium requisitum supponere facultatem distincte sibi repræsentandi res,

& quantum, spontaneitatem, quæ sine prævio instinctu & inclinatione ad bonum cognitum, nullum in anima locum obtinere potest. Inclinatione vero hæc, dum in bonum distincte cognitum fertur, voluntas audit. Planum itaque est, dum Deus velle concipitur omnium perfectionum suarum, & consequenter justitiæ suæ remunerativæ manifestationem, quod creaturis perfectioribus indiderit facultatem; tum cognoscitivam, qua perfectiones illius distincte sibi repræsentare; tum appetitivam, qua ad actiones perfectionibus divinis consentaneas se determinare possent.

§. VIII.

Vis entis per essentiam modificabilis, adpellatur natura. Ex iis vero, quæ hæctenus sunt demonstrata dispalescit naturam entium rationalium involvere libertatem. Natura vero entis dicitur moralis, dum libertatem involvit sua idea: habent ergo entia rationalia naturam moralem.

§. IX.

Probavimus Deum perfectionum suarum voluisse manifestationem. Sumitur vero manifestatio hæc, pro interno, eoque vero cognitionis actu in creaturis rationalibus. Exigit enim voluntas Dei infinita tantam perfectionem cognitionis, quanta per vires limitatas est possibilis. Unde patet, in simplici repræsentatione perfectionum in intellectu facta non esse adquiescendum. Nam nisi iudicium

B

nostrum

nostrum de ipsis feramus, h. e. illas pro divinis agnoscamus, vel Deo easdem dignas esse censeamus: nullius plane momenti erit ejusmodi nostra illarum repræsentatio. Vult ergo Deus agnitionem perfectionum suarum. Dum autem agnitio in sola mente subsistit: nascitur inde honor. Qui quum in actum erumpit: oritur inde cultus. Cultus porro quatenus ex viva profluit agnitione, majorem infert realitatem. Voluit igitur Deus hos utrosque, honorem scilicet & cultum. Quoniam denique signo vel actu externo honorem declarare idem est, ac promovere gloriam: voluit omnino Deus, ut gloria ipsius promoveatur.

§. X.

Deus dum vult, ut actio libera, qua gloria ejus promoveatur, ad existentiam ab intelligentibus producat: non potest non connectere motiva cum ipsa actione. Voluntas enim humana ita est comparata, ut sine repræsentatione boni vel mali ad actum moralem neutiquam se determinare queat. Motiva qui cum actione connectit, obligare dicitur. Obligat ergo Deus entia rationalia ad promovendam suam gloriam: combinando cum actione repræsentationem justitiæ & sanctitatis suæ. Per quas suas perfectiones omne bonum factum præmiis ornat, malis vero pœnas decernit. Posita hac obligatione, active sumta, ponitur necessitas moralis, sive obligatio, passiva; quæ ex illa ceu necessarium consequens oritur. Regula, sive norma, est pro.

propositio, quæ enunciat, quid faciendum; quidve omittendum. Propositio hæc: *promove gloriam divinam*, indicat, quid faciendum, quidve omittendum sit: normam igitur omnium actionum nostrarum liberarum constituit. Quum autem ostenderimus, creaturas rationales ad actiones suas liberas huic normæ conformandas quoque obligari; lex vero nihil aliud sit, quam norma, secundum quam actiones nostræ liberæ sunt instituendæ: vitam nostram legi huic adtemperare obstringimur.

§. XI.

QUoniam autem gloria divina, vel ex sola ratione, vel revelatione simul cognoscitur; lex vero nostra §. 10. adstructa, adeo sit universalis, ut sub se comprehendat utramque gloriæ divinæ cognoscendæ viam: sequitur, ut non solum obliget hominem, qua hominem, sed & qua Christianum. Quum iterum in tota hac sua latitudine sumpta ad nostrum non pertineat forum: restringenda erit hunc in modum: *promove gloriam divinam in natura manifestatam*. Si vero referatur ad gloriam divinam in revelatione manifestatam, ita audit: *promove gloriam divinam prout revelatio iubet*.

Ex hac lege, porro plures, pro diversitate status Christiani, particulares enasci possunt leges; quas enumerare & sigillatim persequi nostri nunc non permittit instituti ratio.

§. XII.

QUæ itaque officia, quæve leges particulares, ex priori illa lege universali §. præced. determinata, immediate emanent, nobis nunc incumbit dispicere. Prius tamen, quam hoc facere possumus, quoduplicia nobis injungantur officia, erimus pervestigaturi. Actiones intelligentium liberæ legi adtemperandæ, dicuntur officia. Tot autem constitui possunt legum genera, quot illi sunt, quibus obligamur. Hi rursus sunt, & Deus, & entia finita. Entia porro finita vel sibi met ipsis, vel aliis obligantur. Triplex itaque genus officiorum hinc emergit. Primum absolvunt illa, *quæ Deo*; secundum, *quæ nobis ipsis*, tertium, *quæ aliis*, præstare debemus.

§. XIII.

Officia adeoque erga Deum ex hac lege nostra universali deducturi in antecessum notabimus, eadem esse immediata vel mediata. Illa sunt, quorum motiva ex solis perfectionibus divinis desumuntur, & quæ, sublati illis motivis, suscipi plane nequeunt. E. g. si Deum amem, timeam, illi confidam, eumque tam interne, quam externe, privatim, vel publice colam. Hæc vero, quorum motiva & a divinis, & a nostris, aliarumque rerum perfectionibus sumuntur simul, & quæ sublati prioribus illis, siue nobilioribus motivis, tamen ex posterioribus, siue vilioribus quibuscunque suscipi possunt, e. g. quum ea propter alium non lædo, ut Deum
mali

mali omnis moralis vindicatore[m] non offendam,
& a malo mihi ab alio intentato caveam. Com-
plexus officiorum immediatorum, cultum Dei stri-
ctiori sensu acceptum absolvit; estque sic, cultus
in §. 9. latius sumti species.

§. XIV.

L Ex, qua obligamur ad promovendam gloriam
divinam in natura manifestatam, injungit nobis
non mediatum solum & generalem, sed immedia-
tum quoque cumprimis, & specialem Deo præstan-
dum cultum.

Etenim, dum ad cultum in generali suo com-
plexu spectatum obstringimur, per ea, quæ §. 9.
§. 13. sunt demonstrata: palam est, nos, per im-
mediatam, sive directam consequentiam, ad cultum
Dei, strictius sumtum præcipue quoque obligari:
secundum canonem Log. quodcumque dicitur de
genere, id de specie quoque est dicendum. Unde
hæc fuit lex: *cole Deum*. Porro ex eadem lege ge-
nerali, immediato itidem nexu, officia erga nosmet
ipsos sic derivantur. Ex officiis in nos ipsos non
potest non oriri status nostri perfectio. Gloriam
autem divinam promovere dicimur, dum signo ex-
terno declaramus internam perfectionum divina-
rum agnitionem, §. 9. nos vero, quum volunta-
tem divinam in augenda nostra perfectione, signo
magis convenienti declarare non possumus, quam
statum perficiendo nostrum: consequens est, ut ex
lege nostra §. 9. adstructa, immediato nexu, sive
dire-

directe, officia etiam erga nos ipsos præstanda deriventur. Unde lex: *perfice te ipsum*. Eadem argumentandi ratio valet in officiis quoque erga alios, ex ipsa lege immediate derivandis. Quoniam enim voluntas divina in aliorum augenda perfectione, convenientissimo signo externo declaratur, dum Deum, perficiendo alios imitatur. Necessario hinc sequitur nexu hæc lex. *perfice alios*.

§. XV.

DEmonstravimus jam §. 5. finem creationis ultimum esse manifestationem perfectionum divinarum. Concludimus etiam exinde §. 6. rationalium in mundo finem esse eundem. Dispeximus porro §. 7. naturam intelligentium propter finem ultimum obtinendum esse debere moralem. Quum vero manifestatio sive repræsentatio perfectionum divinarum in creaturis non obtineatur, nisi agnoscendo, illarum a nobis promoveatur cognitio, §. 9. consequens est, Deum necessario velle, ut creaturæ sua opera concurrant ad earundem cognitionem, h. e. promoveant gloriam divinam. Deus porro, dum vult, ut gloria ipsius promoveatur, motiva nobis in gloriæ suæ repræsentatione sistit §. 10. Præmissis itaque motivis, unde intelligitur, cur gloria divina promoveri debeat, adjunximus §. eadem, hanc propositionem practicam: *promove gloriam divinam*. Quæ propositio quia adeo est universalis, ut etiam applicari queat ad statum hominis revelatione collustrati, ceu §. 11. ostensum est;

est: ideo eandem pro ratione instituti, quando-
quidem in foro versamur philosoph. ita restrinxi-
mus, ut §. proxime cit. II. ostendit; ubi hunc in
modum eam formavimus: *promove gloriam divinam
in natura manifestatam.* Hinc itaque, tanquam ex
genuino fonte demum directe deduci posse omnia,
quæ ad moralem pertinent disciplinam, demonstra-
vimus.

§. XVI.

EX his ita breviter repetitis elucet, nos a primis
verissimisque principiis indivulso nexu ad pri-
mam nostram devenisse legem. Patet itaque hinc
simul, alia pro ejusdem veritate, opus non esse de-
monstratione. Ut tamen nulla cuiquam dubitandi
relinquatur ansa: propositionem nostram ceu hy-
pothesin assumemus, & solita principii universalis
requisita ad illam adplicabimus. Contendunt Phi-
losophi hæc §. requiri ad constituendum principium
aliquod universale. I:o ut sit evidens. II:o unicum.
III:o universale. IV:o adæquatum. Et denique V:o
necessarium, immutabile & æternum. Fiat jam ad-
plicatio. Principium nostrum. I:o tanta pollet e-
videntia, ut cuilibet, terminos in propositione com-
prehensos evolventi intellectu sit facile. II:o Est u-
nicum. Tale enim ex suis principiis §. 15. paucis
repetitis, sponte natum esse deprehendimus. III:o
universale, ut omnes omnino homines qua tales,
cujuscunque sint status & conditionis ad promo-
vendam Dei gloriam obstringat. Ita enim univer-
saliter

saliter pronunciatur, ut, siue verba ipsa respicias, siue eorundem sensum, neque ad certum hominem, & certam denique gentem sit restrictum.

IV:o Adæquatum, ut nec plura, nec pauciora præcipiat officia, quam quæ pro natura ob-
jectorum, rationis ope possunt erui. Nam, ut ex terminis constat, toto suo ambitu intra rationis sphaeram terminatur, & omnia trium generum officia sufficienter atque directe per illam determinantur. conf. §. 14. Et denique V:o Hoc posito naturæ ordine, necessarium, immutabile & æternum. Necessarium, inquam, est; quia ejus oppositum involvit contradictionem. Actio enim bona, qua gloria promovetur divina, simul mala esse nequit, sed necessario est & manet bona. Ex hoc demonstrato legis nostræ requisito porro sequitur ejus immutabilitas, siue indispensabilitas. Nam quodcunque est necessarium, ut oppositum ejus involvat contradictionem, immutabile, siue indispensabile simul esse, ex ontologicis patet principiis. est denique ex hoc fundamento quoque æternum. Quum vero, quod necessarium est, per eadem principia Methaphys. & immutabile & æternum sit: pluribus nunc duo hæc requisita ultima demonstrare superfedemus. Quoniam vero propositio, ex qua tria illa præceptorum genera, quæ principio universali subordinantur, directe derivantur; & cui recensita principii universalis requisita singula competunt, genuinum legis naturalis principium in moralibus adpelletur; propositio vero, qua gloriam
Dei

Dei in natura manifestatam promovere jubemur, ejus sit indolis, ut hæc ipsa in se contineat requisita: haud difficulter innotescit cuivis, propositionem hanc, *genuinum legis naturalis constituere principium.*

§. XVII.

FAteor hic regei posse: promotionem gloriæ divinæ potius bonum aliquod, quod ex actionibus nostris sequitur, quam principium earumdem esse. Sed neque negamus, gloriæ divinæ promotionem ex actionibus ultimo oriri posse. Quum tamen, dum actionem aliquam suscipimus effectui dandam, voluntas nostra per bonum saltem adparens semper determinetur: non potest non illud ipsum bonum simul esse motivum, sive ratio, cur actio a nobis suscipiatur. Quandoquidem, quod rationem alterius in se continet, dicitur principium: patet, bonum, quod ex actione aliqua sequitur, ejusdem actionis simul esse principium. Unde porro facili negotio etiam sequitur, gloriam divinam, utpote ultimum bonum, secundum hypothesin, ex omnibus actionibus nostris promanaturum, ultimum, sive ordine primum actionum nostrarum simul esse principium. Quamvis vero sufficere possent, quæ pro stabiliendo nostro principio hætenus adduximus, non tamen a proposito alienum est, consensum principii nostri cum revelatione paucis ostendere. Urget nimirum Apostolus 1. Cor. X: 31. *ut, sive comedamus, sive bibamus, sive quid aliud faciamus,*

faciamus, omnia in gloriam Dei faciamus. Unde patet, omnia ea, quæ fufius a nobis in Differtatione hac demonstrata funt, cum hoc Apostoli asserto, observata limitatione §. II. adducta, plane convenire. Potuiffemus vero ad particulariora magis descendere in demonstrationibus nostris; sed quandoquidem neque temporis, neque instituti ratio, ejusmodi demonstrationes jam patitur, his contenti esse cogimur. Alia forte occasione deducturi, quæ Te etiamnum C. L. jure desiderare prævidemus.

SOLI DEO GLORIA!

